

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère <1543-1623>

Mogvntiæ, 1617

Cap. 2. De præcepto fidei,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78477](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78477)

cap. i. vers. 5.) require assensum non aliquorum tantum, sed omnium omnino auctorum fidei; ita ut illoqui vnum eorum reicit, etiam si omnes alios admittat, non sit censendus credere vera fide: quæ à Deo mentibus infusa, proclives facit ad assentiendum ex æquo omnibus ab ipso per Ecclesiam reuelatis, quatenus reuelata sunt.

Quarta pars (à Deo reuelata sunt) ostendit fidem esse earum veritatum quæ Dei reuelatione manifestatæ sunt; non earum quæ ex humana disciplina aut propria experientia habentur. Quinta pars (per Ecclesiam) indicat illa sola habere rationem rerum de fide, quæ Deus toti Ecclesie manifestat: qualia sunt quæ per sacras Scripturas habentur, & per Apostolicas traditiones, ac per generalium Conciliorum, summorumque Pontificum determinationes. Unde si quid alicui Deus reuelaret (ut S. Brigida multa reuelasse dicitur) id non haberet rationem rei de fide nisi approbaretur, & pro tali admitteretur à Ecclesia: cuius est de huiusmodi rebus statueret. Adeo ut D. August. contra Epistolam Fundamenti cap. 5. dixerit, Ego Evangelio non crederem, nisi me commoueret Ecclesie auctoritas. Et D. Paulus (ex cap. 2. ad Galat.) etiam si Evangelium didicisset à Christo Ierosolymam tamen inuicommunicatum suam doctrinam iis de Ecclesia, qui videbantur esse aliquid, ne in vanum curreret aut currisset.

Ex quo constat quam turpiter Caluiniani errent fingentes se spiritum particularem habere: cuius suggestionibus tanquam reus fidei assentiri debeant, nihil de Ecclesie approbatione aut reprobatione solliciti: quod nõ modo errore est: sed etiam errorum omnium seminarium: cum in errore aditus illusionibus diaboli transfigurantis se in angelum lucis ex 2. ad Corinth. cap. 11. vers. 14. & excitetur audacia iactandi propria delicta pro diuinis reuelationibus:

Vltima pars (quatenus ita reuelata sunt) significat, cum multa causa esse possint assentiendi iis quæ à Deo reuelata sunt per Ecclesiam: ratio aliqua probabilis, miraculum aliquod factum ad eorum confirmationem, auctoritas concionantis, vel alia eiusmodi: solum eum assensum esse fidei diuinitus infusæ, qui propterea illis adhibetur, quod sint à Deo reuelata per Ecclesiam; ut cum credimus Deum esse triunum & vnum, esseque omnium Creatorem, quia ipsa ita dicit per Ecclesiam: non autem quia ratio aliqua ita esse conuincit, vel quia communiter ita dicitur.

Atque ex dictis licet intelligere materiam siue obiectum circa quod fides versatur, esse omnia quæ à Deo reuelata sunt per Ecclesiam. In quorum numero ponuntur omnia quæ in scripturis canonicis continentur, & quæ per Apostolicas traditiones vniuersales confirmantur, & quæ in Conciliis suis generalibus siue particularibus à Sede Apostolica confirmatis determinantur, & quæ à Romano Pontifice vel est vniuersalis Ecclesie caput definitiuntur, & quæ ab omnibus sanctis Doctoribus vniuersim consenti de rebus ad Christianam religionem pertinentibus dicuntur, & demum omnia quæ infallibili consequentia ex aliquo prædictorum deducuntur: ista enim veritatum genera, tanquam à Deo variis licet modis, reuelata, recipiuntur ab Ecclesia.

Actus vero proprius fidei qui circa illa exercetur, interior quidem est credere seu firmissime sibi persuadere: exterior vero tum eorundem confessio ore facta, tum professio facta opere, signisque externis. Necessaria autem est omni homini iam definita fides, non tantum ad finem, id est, beatitudinem suam consequendam, iuxta illud Marci ultimo, [Qui non crediderit condemnabitur] & illud Ioan. 3. Exaltari oportet filium hominis, ut omnis qui credit in ipsum non pereat sed habeat vitam æternam (quod D. A. han. expressit initio sui symboli) & iterum ad media, id est, ad opera meritoria beatitudinis exercenda, iuxta illud ad Hebr. 11. Impossibile est sine fide placere Deo] adeo ut nemo saluetur extra Ecclesiam Catholicam, in qua sola inuenitur vera fides. Quod tamen non est ita intelligendum quasi sola fides ad meritum & beatitudinem sufficiat. Nam sine charitate eam nihil prodesse, patet ex ca. 13. prioris ad Corinth. & ex definitione

Concil. Trid. sess. 6. De iustificatione cap. 7. sed sicut emissio sanguinis, potest sic necessaria esse ad sanitatem, ut tamen sufficiens non sit, nisi adiungantur alia remedia.

CAPVT II.

De præcepto fidei.

SVMMARIVM.

14. *Haberi præceptum de fide, datum expresse de actibus, ipsius, qui sunt: internus quidem credere, externus vero, confessio, & professio eiusdem fidei.*
15. *Præcepta de constituenda, & profitenda fide.*
16. *Obligatio credendi, communis infidelibus, cum fidelibus, & quatenus.*
17. *Que Christianus discere, ac que credere teneatur.*
18. *De articulis fidei, & eorum ignorantia excusata.*
19. *De præceptis & de Sacramentis deque alijs discendis à Christianis.*
20. *Obligatio constituendi & defendendi fidem implenda est in duobus casibus sub pena peccati mortalis.*
21. *Explicatio difficultatis num liceat de fide disputare.*
22. *Tres casus in quibus licet disputare de fide.*
23. *Quatuor actus oppositi confessioni fidei quorum primus est, ore negare Christum, seu se Christianum esse.*
24. *Secundus, ore profiteri falsam religionem.*
25. *Tertius, occultare, dissimulare, vel tacere fidem in casibus in quibus obligatus est illam constituendi.*
26. *Quartus, declinare fidei confessionem in casibus, in quibus est constituenda.*
27. *Obligatio profitendi fidem secundum Caietanum.*
28. *Illius sententia rigidior reiecta, tenendum est talem obligationem tantum vigere in casu necessitatis.*
29. *Ratione Caietani in contrarium, cum earum refutatione.*
30. *Quando talis casus censeri debeat contingere.*
31. *Quatuor genera præcipua signorum, quibus quis censeri potest aliquam religionem profiteri.*
32. *Quatuor casus, in quibus nullum talium assumere licet, cum fuerit signum falsæ religionis.*
33. *Quomodo talis signi liceat extra eosdem casus.*

CVM ex antedictis habeatur, fidem necessariam esse ad salutem, dubium non est, quin sit in præcepto: quandoquidem de medijs ad æternam salutem consequendam necessarijs, præcepta in primis dantur. Quo nomine Matth. 19. dicitur. Si vis ad vitam ingredi serua mandata. Intellige vero esse in præcepto, non quidem secundum se: sed secundum actum suum proprium.

Præcipitur autem actus fidei: interior quidem, per illud Marci 1. Pœnitentiam & credite Evangelio: & per illud ibidem cap. ult. Qui crediderit & baptizatus fuerit saluus erit, qui vero non crediderit condemnabitur. Quæ verba præceptum continent perinde ac alia similia, quibus media consequendæ salutis proponuntur sub comminatione mortis æternæ: ut illud Ioan. cap. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei] & illud in seq. cap. 6. Nisi manducaueritis carnem filii hominis, non habebitis vitam in vobis] & illud Lucæ 13. nisi pœnitentiam habueritis omnes similiter peribitis] Item ad Rom. 1. Qui talia agunt digni sunt morte] & ad Galat. 5. Qui talia agunt regnum Dei non consequentur.]

Exterior vero actus fidei, qui est confessio, præcipitur per illud Matth. 10. & Luc. 12. Omnis qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo qui in cælis est: qui autem negauerit me coram hominibus, negabo & ego eum coram patre meo qui in cælis est] & illud ad Rom. 10. Corde creditur ad iustitiam, ore autem fit confessio ad salutem] & illud 2. ad Timoth. 2. Si negauerimus, & ille negabit nos.

Alter vero, qui est professio fidei, præcipitur per illud Mar. 8. & Luc. 9. Qui me erubuerit & meos sermones, hunc filius hominis erubescet cum venerit in maiestate

qua & Patris & sanctorum angelorum.] De quorum trium actu obligatione generaliter dicendum est, quantum sufficit ad iudicandum de peccatis penitentis, & ad examinandum ipsum circa fidem.

De obligatione credendi.

SECTIO I.

16. Tenentur credere etiam infideles, qui nondum susceperunt baptismum, cum sufficienter promulgatum fuerit illis Euangelium. Quando autem id contingere censendum sit, varias sententias refert Thomas Sanchez in opere morali lib. 2. cap. primo num. 4. Cum quo in numero 6. contenti erimus id breuiter dicere, quod sufficit ad nostrum institutum. Res fidei tunc infidelibus ita sufficienter proponi, vt iure diuino ipsi credere teneantur; cum eos rationibus, vitæ sanctitate, contrariorum errorum confutatione, atque signis ita confirmatur, vt naturale dictamen incipiat prudenter prescribere eas credendas esse: contrariamque eisdem sectam, esse falsam. Eo ipso enim, quod infideles videntes res fidei esse credendas, et merito censentur, illis proponitur.

Vnde idem author deo deducit notatu digna pro praxi. Alterum est sumptum ex Caiet. 2. 2. quæst. 1. art. 4. quod rationes, quæ reddunt rem probabilem respectu vnius intellectus, non sufficient ad id respectu alterius intellectus: ita nec quæ rem fidei reddunt credibilem respectu vnius, sufficient ad reddendam respectu alterius: prout patet cum vnus aliquid dicentem existimat esse fide dignum, non item aliter; quorum prior facile iudicatur tale dictum credible esse: posterior non item. Alterum est sumptum ex Alpho. à Castro, De iusta hæret. punit. lib. 1. cap. 8. dub. 2. Idem quod dictum est de infidelibus, esse pari ratione dicendum de baptizatis nutritis inter infideles, vel Hæreticos; nimirum ipsos non teneri statim credere nec Hæreticos debere reputari, donec fidem sibi sufficienter propositam respuant; alias enim quia sola fides in baptismo infusa, sine exterius docentis voce, non sufficit ad credendum: ignorantia illos à pertinacia ad hæresim necessaria, excusabit. Bene autem idem Sanchez addit propositionem sufficientem non contingere illis ex eo, quod à Magistris, à quibus in hæresi educantur, audiunt aliqua de fide, qualia traduntur à veris Catholicis: quoniam ea proponuntur ipsis præpostere, ac peruersè: blasphemando nimirum, irridendo, animoseque impugnando; adeo vt ab agnoscenda vera fide tam sint alieni, quam nutriti inter pure infideles; ideoque ad deponendum errorem, in quo enutriti sunt, non minus quam iidem pure infideles, indigeant alicui memoratâ sufficienti propositione, vt censentur peccare contra præceptum fidei.

17. Iam quoad ceteros, qui habitum fidei in baptismo susceperunt, & inter Catholicos educantur; notandum est pro praxi nobis proposita: illos ipso fidei præcepto adstringi ad credendum, vbi peruenierint ad perfectum rationis usum. Et quia nequeunt ea credere, quæ non didicerunt (dicente Apostolo ad Rom. 10. Quomodo credent ei, quem non auerunt, aut quomodo audient sine prædicante) fieri, vt sicut sunt quædam, quæ omnes credere, ita & esse, quæ omnes discere teneantur; consideranda Confessario interroganti suum Penitentem.

Primum ergo iure Ecclesiastico per cap. Vos ante omnia, De consecr. dist. 4. quilibet Christianus debet memoria tenere Symbolum Apostolorum, & orationem Dominicam siue Latinâ, siue aliâ linguâ, ex Nauarr. in Enchir. cap. 11. num. 18. Qui simul admonet eorum culpabilem ignorantiam esse gratæ peccatum veniale. Et ratio esse potest, quod quamuis Symbolum Apostolorum, & orationem Dominicam quoad verba tenere, non sit necessarium ad salutem, dummodo sentiantur res verbis ipsis expressæ: nihilominus tamen valde indignum sit, & à communi piorum Catholicorum sensu alienum, talia verba non tenere: tanquam ea, quibus apertissima ratione proponuntur fide credenda, & oratione petenda à Deo; indeque est, quod sollicitudine tanta, tantoque studio pa-

rentes curant ea ipsa verba suis liberis ab infantia inculcare memoria. Etsi id non sit illi satis, sed debeant de rebus per eadem significatis, erudiri.

Item iure diuino quilibet Christianus teneretur credere, primo, vera esse omnia, quæ credit Catholica Ecclesia, in qua Romanus Pontifex est caput, tanquam Christi in terris Vicarius; itemque eandem Ecclesiam non posse errare in fide; quippe quam omnes iubentur audire. Matth. 18. & quæ columna est, firmamentum que veritatis, ex prioribus ad Timoth. cap. 3. habens perpetuo assistentem sibi Spiritum sanctum, qui eam doceat omnem veritatē, ex Ioan. cap. 14. 15. 16. Ita vt aliquid illorum, quæ proponit tanquam de fide, non velle credere, aut velle non credere, aut de eo voluntarie dubitare, sit peccatum mortale; propter notabilem Dei iniuriam, quam tale quid continere merito censetur: maiore ratione, quam notabilem iniuriam hominis honorati contineat, illi aliquid vere dicenti, recusare credere.

Tenetur secundo Christianus credere explicite, saltem in consilio, crasso modo, sanctissima Trinitatis mysterium, hoc est, Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, esse tres personas inter se distinctas, non item esse tres Deos, sed vnicum verum rerum omnium Creatorem, Conservatorem, ac Rectorem: neque est necesse, vt respondere possit nonnullis questionibus quæ habentur in Catechismo pauperum: quoniam eæ pertinent ad tanti Mysteriorum aliquam declarationem, quæ non est vulgi, sed Doctorum propria. Pro quo faciunt, quæ Thomas Sanchez habet in opere morali lib. 2. cap. 3. numero 17. & 18.

Tenetur tertio, simili modo credere mysterium Incarnationis Dominicæ, hoc est, Filium Dei Patris, factum esse hominem propter nostram salutem (qui & pro ea mortem passus sit) Na vt vnus idemque sit verus Deus, & verus homo. Quod mysterium quia totius Evangelicæ doctrinæ, nostræque salutis fundamentum est; illud credere, itemque mysterium Trinitatis ob illius ab hoc dependentiam, censetur necessarium necessitate, vt vocant, medijs: seu sic vt saluo actu omnino excluso, obtineri nequeat ab iis, qui peruenierint ad perfectum usum rationis. De qua re Sanchez præced. cap. 2. In ea non immeritabiliter, quia ad institutum nostrum, sufficere potest, monere Confessarium, quod debeant Penitentes rudes super eo interrogare, sique inuegat ipsos talium mysteriorum ignaros esse, eosdem erudire sufficienter ad credendum explicite, crasso saltem modo, suum Creatorem esse vnum Deum in tribus personis distinctis, quas indicasse verba à Christianis vsu pariter solita, cum dicunt: In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Et suum Redemptorem vnum eundemque esse, & verum Deum, & verum hominem, pro sua salute mortem crucis passum, vitæque redditum, regnare in celo.

Tenetur quarto similiter credere alia fidei nostræ mysteria, præcipue Symbolo Apostolorum comprehensa: præsertim autem ea, quæ Ecclesia solemnizat festorum institutione: vt Natiuitatem Christi ex Virgine: Passionem, & mortem in cruce: Resurrectionem ex mortuis: Ascensionem in cælum, nonnullaque alia. Rationem de iis construendi rudes, à quibus ignoratur cum ad confessionem accedunt, habes breuiter, ac familiariter traditam in præced. lib. 2. cap. 13. In iisdem vero posse interdum esse locum excusationi à peccato (quod alias est de se mortale, tanquam commissum in materia valde graui) per ignorantiam inculpabilem, aut per impotentiam; bene docet Sanchez in memorato cap. 3. numero 20. citatis alijs in eadem sententiam. Vnde vt in sequenti numero 21. idem addit ex Azorio tomo 1. Moral. institut. lib. 8. cap. 8. quæ vltima: Rustici valde rudes, ac hebetes, qui prædicta ignorant, non sunt à confessione repellendi, vt potest quorum ignorantia vacat culpa; & prout supponimus, procedit ostendendo se paratos esse ad diligentiam quamcumque poterunt adhibendam in addiscendis, quæ scire tenentur. Quod si postea inueniantur negligenter discere, cum potuerint, procedendum est cum illis, sicut in alijs peccatis cum reciduis procedendum esse habitum

est lib.

est lib. 2. num. 101. & 102. Facillimum autem esse, prædictorum ignorantiam in hac re culpâ vacare ex eo intelligitur, prout idem auctor habet in præced. num. 20. quod frequentissime contingat nihil ipsos de vi, & autoritate præcepti credendi audiuisse, aut si audierint nihil percepisse, aut si perceperint, aliis negotiis discentos suâ obligationis esse prorsus oblitos, aut quo tempore addiscere potuerunt, caruisse Doctore, à quo instruerentur.

19. Teneatur quinto, scire quæ necessarij sunt ad Christianam, sanctamque vitam ducendam, vt præcepta Decalogi; & præcepta Ecclesiæ omnibus Christianis imposita, quæ seruari nequeunt, nisi sciatur. Quamquam necessarium non est, etiam si rationale sit, tenere ordinem, & verba, quibus sunt concepta; pro quo plures auctores Sanchez refert in eod. cap. 3. num. 16. Sed sufficit quemque de singulis, si interrogetur, respondere posse; prout iam attingimus in præced. lib. 16. num. 43. & fuse tractat Suarez in 2. tomo de Relig. lib. 3. cap. 6. num. 6. & alioquot sequentibus.

Teneatur sexto, scire ac credere sacramenta baptismi; pœnitentiæ, & Eucharistiæ; de quibus recipiendis data sunt præcepta pro omnibus; atque baptismum tantum semel recipi in remissionem peccatorum; iuxta illud Symboli quod in Missa recitatur: Confiteor vniuersi. Baptisma in remissionem peccatorum; & in Eucharistia Christum sub accidentibus panis & vini esse; nec quod in ea ponitur esse amplius pro pane & vino habendum: sed pro vero corpore & sanguine Christi veri Dei & veri hominis. Ac demum Pœnitentiæ sacramentum requirere vt accedens ad illud suscipiendum, confiteatur omnia sua peccata, prius conscientia diligenter discussa: ac de eis super omnia doleat proponatque firmiter numquam in illa recidere Deo iuuante, ac credat Ecclesiæ ministrum, potestatem habere, ipsum ab eisdem absoluedi. De cæteris Sacramentis, qui vult ea suscipere, teneatur scire quod ea sint Sacramenta, neque in peccato mortali suscipienda esse.

Adhuc illi qui inter hæreticos versantur, tenentur scire quod falsa sint illa quæ ab illis communiter obtruduntur populo, contra Catholicam doctrinam: vt Romanam Ecclesiam non esse veram Ecclesiam; & alia multa expressa in professione fidei quam habet Bulla Pij 4. quæ incipit Iniunctum; & circumfertur cum Concil. Trident. Adde (in quo omnes Theologos in 3. sentent. distinct. 25. consentite notat Bannes ad D. Thomam 2. 2. quæst. 2. art. 8. dub. 3. & 4.) Parochos, Confessarios, Prædicatores & Doctores debere sic explicare supradicta scire, vt possint circa ea alios erudire & corrigere; cum id pertingat ad ipsorum officium. Episcopus autem teneri scire mysteria maiora nostræ fidei ita sufficienter, vt possint contradicentes arguere iuxta illud, quod ad Tit. 1. dicitur, oportere Episcopum amplecti eum qui secundum doctrinam est fidelem sermonem, vt potens sit exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt arguere.

De obligatione confitendi fidem.

SECTIO II.

20. Quid olim ab Eleazaris dictum est, nullam esse obligationem confitendi fidem, si ea corde retineatur, firma, ostenditur ex variis Scripturæ locis hæresim esse: vt videre est apud Alphons. à Castro lib. 10. aduersus hæreses, verbo Martyrium hæresi 1. Inter quos apertissimus est ille ad Rom. 10. Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Quæ verba ostendunt clarissime sub mortali esse obligationem confitendi fidem.

Ex qua obligatione, vt apte iudicetur de peccatis. Notandum est primo, præceptum quo ea imponitur, esse affirmatiuum, ideoque non obligare pro omnitempore, sicut si negatiuum esset: sed solum pro eo in quo necessitas vrget illud impleri: vt (ex recepta D. Thomæ sententia in 2. 2. quæst. 3. art. 2. censetur vrgeri in duobus casibus, in quibus omnis Christianus teneatur fidem suam confiteri, etiam non interrogatus: & in quibus si interrogaretur non debet eam tacere, nec verborum ambiguitate celare, sed clare & aperte illam ore profiteri. Prior est, quando ho-

nor & gloria Dei id requirit: vt censetur cum si quis taceat, fides purabitur falsa: vel ipse eam deseruisse, vel Deus blasphemabitur, aut religio vera afficietur ignominia. Posterior est cum vtilitas, & emolumentum spirituale proximi tale quid postulat, vt quando tacente aliquo, alij auerterentur, à suscipienda fide: vel versarentur in periculo deficiendi à iam suscepta. Cum autem duo sint, quæ maxime possunt fidei confessionem impedire: nimirum pudor humanus, & timor persecutionis; vtrumque Dominus excludit iniquiens Matth. 10. Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine: & quod in aure auditis prædicate super tecta: & nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere. Quem locum in eam sententiam vsurpatum habes ex D. Chrysol. 11. quæst. 3. cap. Nolite timere.

Notandum est 2. eandem esse rationem defensionis fidei, quæ est confessionis: hoc est, in iisdem casibus omnes teneri fidem voce defendere; in quibus tenentur eam confiteri: ita vt non defendentes censentur fidei proditores; iuxta illud quod sub finem citati canonis dicitur: Sicut Sacerdos debitor est, vt veritatem quam audiuit à Deo prædicet: sic laicus debitor est, vt veritatem quam audiuit à sacerdotibus, probatam quidem Scripturis, defendat fiducialiter: quod si non fecerit prodit veritatem. Corde enim creditur ad iustitiam & ore fit confessio ad salutem.]

21. Circa quod difficultas mouetur num licitum sit de fide disputare. Ad cuius explanationem D. Thomas 2. 2. quæst. 10. art. 7. ponit quatuor: quorum primum est peccare tanquam infidelem eum, qui de fide disputat dubitando, cum dubius ipse fide, infidelis sit. Secundum est, licitum esse de fide disputare ad confutandos errores contrarios, vel exercitij gratia, præsertim coram doctis & firmis in fide. Tertium est cum rudes peruersi fuerint ab hæreticis, scientes illorum errores & rationes; non modo esse licitum, sed etiam necessarium coram illis de fide disputare: dummodo inueniantur, qui ad id præstandum sint idonei. Quartum est, non esse bonum atque ad eam ex Caiet. in summula verbo Disputare, peccatum esse imprudentiæ, de fide disputare coram simplicibus Catholicis, nisi forte res esset valde clara aut clare explicaretur; quia periculum est ne ad alios rationibus contrariis, incipiant dubitare; cum sint alioqui firmi.

Post D. ipsum Thomam vero, editus est Canon Quicumque de hæreticis in 6. quo sub pœna excommunicationis prohibetur, ne quis laicus publice aut priuatim audeat de fide disputare. De quo Caiet. & Bannes ad cit. art. 7. notant excommunicationem eam non esse sententiæ lætæ à iure, sed ferendæ à Iudice; ideoque non incurri pro facto. Quamuis (quod etiam habet Caiet. in citato verb. Disputare) peccatum sit mortale, si laicus sciens sub tali tantaque censura sibi redditam esse illicitam disputationem huiusmodi, nihilominus præsumeret eam instituire.

22. Verumtamen ex iisdem auctoribus tres sunt casus in quibus eo canone non obstante, laici possunt de fide disputare. Primus est, quando disputatur exercitij gratia apud doctos: sic enim ad publicas disputationes Theologicas admitti solent Iuris vel Medicinæ doctores, qui sunt laici. Secundus est, quando laicus fuerit valde doctus & exercitatus in rebus Theologicis: quia ratio & scopus dictæ legis est, vt laici indocti prohibeantur de fide disputare. Nec refert quod ea generaliter loquatur: quia esse cum hac restrictione intelligendam, vltus ostendit, quo constat aliquos laicos: vt Albertum Pyghium, Henricum 8. Angliæ regem aduersus Lutheranos, Balduinum & Villegagnon aduersus Calvinianos nostri temporis hæreticos, non tantum verbis sed etiam scriptis disputasse, quod non fuit improbatum. Quod autem in contrarium habet in opere morali lib. 2. cap. 6. Thomas Sanchez suadere videtur eandem restrictionem, ordinariæ locum habere tantum cum multum viderit necessitas: quod & vltus receptus confirmat.

Tertius casus quando vel honor Dei, vel vtilitas proximi exigit vt laicus disputer de fide, seu defendat fidem: tunc enim is non solum licite potest, sed etiam tenetur

disputare defendendo fidem: iuxta illud 1. Petri 3. Parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem, de ea quæ in vobis est spe & fide.]

23. Notandum est 3. confessioni fidei opponi quatuor actus, qui rationem habent peccati mortalis tanquam valde iniuriosi veræ fidei & Christianæ religioni. Primus est, ore negare Christi fidem, qui nunquam licere potest, dicente Domino Matth. 10. Qui me negaverit coram hominibus, & ego negabo eum coram Patre meo qui in caelis est. & Apostolo in 2. ad Timoth. cap. 2. Si negabimus, & ille negabit nos.] Quæ verba continent præceptum negatiuum de re ita mala, vt per nullum modum possit sine peccato mortali fieri, iuxta illud quod 11. quæst. 2. cap. Non solum 2. ex D. August. habetur Timendo mortem carnis tuæ, mortem labis animæ tuæ: quanta enim vita est confiteri Christum, tanta mors est negare. Quo etiam loco notatur, quod non solum ille Christum neget, qui eum negat esse Christum: sed etiam ille qui cum sit, negat se esse Christianum. Et probatur exemplo D. Petri qui negavit Christum negando se esse ipsius discipulum. Vnde illi prædictum est à Domino; non quidem te discipulum meum esse negabis, sed me negabis. Probari inde quoque potest: neque priuatim coram vnicuique, negari Christum sine graui peccato: quandoquidem grauius peccat vt Petrus negando Christum coram vna ancilla. Probationes alias habet Bannes 2. 2. quæst. 3. artic. 2. dub. 1. conclus. 2.

Ex quo in seq. concl. 4. aduerte, ita ad tantum procedere quomodo quis in odium fidei, siue priuata, siue publica auctoritate interrogatur, An sit Christianus: quia interdum sub nomine Christiani, is qui interrogat, inquirere vult conditionem aliquam nihil pertinentem ad religionem: vt si quis explorator capitur à Turcis dum bellum gerunt cum Christianis, interrogetur An sit Christianus, non quidem vt sciatur ipsum Christi religionem profiteri, sed vt sciatur esse de exercitu hostium: respondens se non esse Christianum, non peccat contra confessionem fidei tanquam eam negans, quia responderet tantum ad mentem interrogantis, & non iuxta propriam nominis significationem. Istud non obscure inquit D. Thomas lect. 2. ad cap. 10. epistolæ ad Rom. dicens confessionem fidei esse in præcepto, quando exigitur à tyranno persequente fidem; non si exigitur ab eo qui malefactorem vel inimicum persequitur. Vbi aduerte obiter falso negantem se Sacerdotem esse aut religiosum, non peccare hoc peccati genere, quia tantum negat suum statum, non vero suam fidem, sicut negando se Christianum aut Catholicum esse. Id quod ex Caiet. & Azorio, Sanchez habet in opere morali lib. 2. cap. 4. num. 10.

24. Secundus actus confessioni fidei contrarius, est ore profiteri falsam religionem: vt si quis verbis asserat se Iudæum esse aut Mahometanum aut Caluinianum. Quo actu ostendit se existimare religionem nostræ contrariam, esse veram; & ex consequenti ipsam nostram esse falsam. Id quod multo magis iudicandus est facere, si diserte fateretur talium sectarum dogmata esse vera. Tale peccatum vero, grauissimum est, vt pote quo & vera fides negatur, & per mendacium in religione, diabolo seruitur: ita vt nulla conditione ad illud, quisquam adduci debeat prout ex D. August. habetur 22. quæst. 2. cap. Primus est. Nec tamen excommunicatio lata in hæreticos, propter illud (saltem in foro conscientie) incurritur ab eo, qui interea in animo suo veram fidem retinens; ore tantum non corde, illam negaret aut falsam profiteretur: quem ad. cum Sylu. & Tabien. aduersus Caiet. notat. Nauart. in Enchir. cap. 11. num. 25.

25. Tertius actus eidem confessioni contrarius, est occultare, dissimulare, vel tacere fidem in duobus casibus in quibus supra diximus nos obligari ad illius confessionem. Cui obligationi satisfacere non possumus tali actu interueniente; quo proinde mortaliter peccatur, cum vt ante diximus illa ipsa obligatio sit sub mortali. Extra eisdem casus vero, licitum est occultare, dissimulare & tacere fidem, sicut & non confiteri: quia inde nec subtrahitur Deo honor tunc temporis exhibendus: nec damnum proxi-

mo inferitur. Quæ ratio, quia locum plerumque habet cum quis interrogatur priuata auctoritate (quod discernere ex circumstantiis loci, temporis, & personarum relinquitur arbitrio prudentis) tunc licet tacendo, vel vitando amphibologia; vel dicendo quid tua interest: aut aliud simile licet inquam interrogatione eludere, ex cap. In mandatis. c. 43. dummodo id non fiat ex verecundia vel ex timore, quod Christus prohibet: sed ex prudentia Christiana, ne vel irrideatur fides, vel patiamur aliud quod grande detrimentum sine vtilitate: iuxta illud Matth. 7. Neque mittatis margaritas vestras ante porcos, ne forte contulerint eas pedibus suis, & conuersi disumpant vos.] Habenda est tamen ratio in eare, quantum fieri potest, ne ex taciturnitate graue detrimentum proximi sequatur.

26. Quartus, & vltimus eiusdem generis actus, est declinare confessionem fidei fugiendo persecutionem; quod quidem peccatur mortaliter in duobus illis casibus, in quibus tenemur fidem ipsam confiteri; quia in illis talis confessio est ad salutem necessaria, quæ fieri non potest interueniente predicta declinatione. Extra eisdem vero casus licet persecutionem fugere, vt D. Athanasius in apologia pro sua fuga probauit ex verbis Domini Matth. 10. Cum vos persequerentur in ciuitate ista, fugite in aliam.] Quanquam tamen alia est ratio Prælatorum quam cæterorum, quando persecutio non est priuata personæ ipsorum, sed populi ipsi commissi; ad quomodo protegendum & conseruandum in fide, tenentur se mortis periculo exponere, dicente Domino Ioannis 10. Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis, &c.] Attamen si ei necessitati per alium satisfaciunt, excusantur ex D. Thom. 2. 2. quæst. 185. art. 5. aut si vitam ipsorum maiori bono communi seruari necessarium esse, Christiana prudentia dicat: latitare seu fugate possunt exemplo aliquorum Sanctorum. Quod Bannes expressit 2. 2. quæst. 33. ad artic. 3. dub. 4. concl. 4. & consentaneum est doctrinæ quam tradit Caiet. ad prius citatum D. Thomæ art. quintum.

De obligatione profitendi fidem.

SECTIO III.

27. Sicut fidei confessio fit verbis, ita professio fit factis rebusve externis: vt vestibus vel aliis similibus in signum illius assumptis. Ac de obligatione profitendi fidem duotriuntur à Caiet. 2. 2. quæst. 3. art. 2. & in summa verbo Habitus mutatio. Alterum est, quando vestis, vel quid aliud, signum est ad veram fidem vel religionis professionem immediate institutum siue ex lege, etiam tyranni, siue ex consuetudine, quæ ab omnibus seruatur; nunquam licet tale signum occultare.

Alterum est, nunquam licere, ne quidem ad mortem euitandam, assumere habitum vel aliud signum infidelium: siue illud sit immediate institutum ad professionem falsæ religionis, siue tantum ad finem civilem: vt ad distinctionem aliquorum ab aliis: quale est cæruleum illud aut flauum, quod Indæ portare coguntur, vt à Christianis discernantur. Ratio est, quia, inquit idem, istud esset profiteri falsam fidem, quod nunquam licet.

28. Verum nimis rigida videtur esse ea doctrina. Vnde prius illud, (quod Bannes & Greg. à Valent. ad eundem art. 2. referunt,) restringendum est ad casum in quo ex occultatione proprii signi, aliquid sequitur contra honorem Dei seu fidei, vel contra proximi vtilitatem. Nam tunc quidem Christianus, vt fidem suam ore confiteri, sic externis signis eam profiteri tenetur: attamen aliis, nempe cum nec vrget in contrarium vtilitas proximi, nec apparet iniuria Dei seu fidei, ipse potest occultare quodcumque signum propriæ fidei ob aliquem bonum finem: qualis censetur vitam suam vel alienam conseruare. Ratio est: quia præceptum profitendi fidem est affirmatiuum: & ideo obligat tantum pro eo tempore quo illius implendi vrget necessitas: prout censetur in illis duobus tantum casibus, quos ex D. Thoma in cit. artic. 2. antea num. 20. proposuimus.

Adfert autem pro se Caietanus: tum quod per legem

aut

aut consuetudinem communem præferentem aliquod certum fidei signum, singuli à publica potestate interrogentur de propria fide: tum quod semper sit contra Dei honorem occultare prædictum signum, seu omittere fidei professionem, sic ut alij putent omittentem, non esse fidelem, vel esse infidelem. Sed iud prius hinc reicitur, quod talis lex vel consuetudo nihil interroget, sed solum præscribat modum profiteri fidem; ad eum seruandum obligando tantum regulariter, seu vt plurimum, ac quando non subest iusta & rationalis causa, illum omittendi: prout Caiet. ipse fatetur vsuenerit in vniuersum, legibus humanis iustis.

Posterius vero ex eo refellitur, quod ipse quoque Caiet. confessione, non sit semper contra honorem Dei, quod Christianus permittat se ab alijs existimari non fidelem aut infidelem. Nam multi ita existimant de S. Sebastiano: cuius fides in aula Diocletiani fauillimi Christianorum persecutoris, diu latuit, eo quod vteretur eadem qua prius clamyde militari.

30. Non ergo tenetur quis semper fidem profiteri, ne existimetur fidem non habere: sed ne ex ea existimatione, subtrahatur Deo notabilis gloria vel proximo utilitas: vt censeri potest vsuenerit. Primo quando à Iudice quis in odium fidei & religionis interrogatur. Secundo, cum quis per suam fidei professionem potest impedire blasphemiam Dei vel religionis: vt si quis esset vir magnæ autoritatis, quem si alij scirent Catholicum esse, desinerent ob illius autoritatem & reuerentiam Deum & religionem blasphemare: tunc licet tenetur suam fidem profiteri & profiteri. Tertio, cum notum est aliquem habuisse veram fidem, quam si non profiteretur, putabatur eam deseruisse vt fallam. Quarto, cum etiam ignoretur nunc, quod veram fidem habuerit, scietur tamen paulo post, sequeturque inde iniuria fidei. Quod tamē non procedit quando quis ad modicum tempus omittet veram fidem profiteri: non quidem animo eam deserendi, sed decipiendi alios, vt liberius postea eandem profiteatur. Quo modo Christiani in bello erigunt vexilla Turcarum, vt illos ad se alliciant & decipiant. Postremo, cum ex occultatione fidei, valde probabiliter videtur sequi scandalum proximi, aut aliud notabile detrimentum, cui lex charitatis obuiandum esse præscribat.

31. Posterius autem dictum Caietani, quo modo restringendum sit intelligitur, si prius obseruauerimus esse quatuor præcipua & magis vilitata genera signorum. Primum est, illorum quæ vocari possunt: ciuilia: vt pote quæ ex sua prima origine instituta non sunt ad discernendam religionem, sed potius ad distinguendam vnā nationem ab alia: quamuis per accidens postea eueniret, vt vnā religionem ab alia distinguant, eo quod in vna natione sit vna religio: & in alia, sit alia. Sic Turcicus habitus signum esse censetur Mahometanae superstitionis: & habitus Saxonicus præsertim militaris, vulgo videtur signum Lutheranae perfidiae. Secundum genus est, illorum signorum quæ à prima quidem sua origine sunt instituta ad distinguendam vnā religionem ab altera: nullum tamen illius cultum continent: cuiusmodi sunt pilei quos Turcæ gerunt cum certo colore: itemque certi habitus quos heretici nostri temporis vsurparunt in signum, quo discernentur à Catholicis. Tertium genus est eorum, quæ præter distinctionem vnus religionis ab alijs, includunt aliquem cultum, sed generale ac indifferente, qui potest exhiberi etiam hominibus: vt aperire caput, flectere genua, &c. Quartum est eorum, quæ includunt peculiarem cultum, vel soli Deo vero: vel falso Deo & idolo exhiberi solitum, vt sacrificare, adolere thus, osculari idolum communicare cum Calvinianis in cantu subrum psalmodium & in sumptione cœnæ, subscribere ipsorum hæresi propria manu, vel in eam iurare.

32. Quæ cum ita sint, de difficultate, An aliquando liceat necne, falsa religionis signum assumere: tenendum est ex communi sententia nullum antedictorum signorum licitum esse assumere in quatuor casibus. Primus est, quando honor Dei vel utilitas proximi exigit vt aliquis profiteatur suam veram fidem quam occultat assumptione

signi alieni. Secundus est, quando præbetur scandalum: alius: tunc enim moriendum esse potius, quam aliquod tale signum assumere, constat ex facto Eleazari 2. Machab. cap. 6. & ex eo quod D. Paulus in priori ad Corinthi: 8. prohibeat vesci idolothytis, quando ad fit cum scandalo. Sicque intelligendum est illud quod ex D. August. habetur in cap. Sicut, 2. quæst. 4. Sanius est fame mori, quam vesci idolothytis: nempe cum scandalo. Tertius est, quando non est factus bonus, nec subest causa rationalis cur tale signum assumatur. Quanquam in hoc casu assumere signum ciuile, nisi finis sit mortalis, non est de se peccatum plus quam veniale: cum in eo non cernatur notabilis Dei iniuria, aut grauis sui, vel proximi lesio. Quartus est, quando talia signa assumuntur ad significandum illud ad quod principaliter sunt ab alijs instituta. Tunc enim mendacium facti committitur. Namque mendacium, vt in verbis, sic & in alijs signis externis, quibus decipitur animus, consistere posse patet ex doctrina D. Thomæ 2. 2. quæst. 110. & 111.

Extra hos casus autem existimandum non esse peccatum tria priora signorum genera assumere, si adsint sequentes condiciones præcedentibus contrariæ. Primo si ad Dei gloriam vel proximi utilitatem non teneatur quis fidem tunc profiteri. Secundo, si absit scandalum. Tertio, si subter rationalis causa assumendi: idque fiat ob bonum aliquem finem. Quarto, si assumantur ad aliquod significandum quod in se verum est. Hoc quoad signa primi generis constat ex facto S. Sebastiani prout notat Syluest. in verbo Fides quæst. 5. Ille enim cum Christianus esset militari clamyde seu ciuili signo Casarei militis vsus est.

Quoad signa vero secundi generis: patet ex eo, quod Apoll. in priori ad Corinthi: cap. 8. & 10. permittat Christianis, edere ex idolothytis, dummodo id facerent sine scandalo: qui tamen eius, signum fuit infidelitatis apud Gentiles. Et cum Christiani ipsi illud non vsurparent in eum finem quo idem Gentiles, excusabantur non modo ab idololatria: sed etiam à mendacio: etiam si alij ea de causa deciperentur, existimantes ipsos esse idololatrias, quando quidem diu rei non dabant signum: quia facta non habent vni significandi ex parte facientis, nisi ab eo fiant significandi. Imo: vt ipse Caiet. 2. 2. quæst. 111. art. 1. recte docet. Inde excusans à mendacio Dauidem qui coram Rege Achis simulauit se insanum esse 1. Regum 21. Et certe quando recta ratio patitur, licet vt vt verbis, sic & factis ambiguus.

Quoad signa portio 3. generis: constat ex eo quod lib. 4. Regum cap. 5. Elifæus Propheta permisit Naaman Syro, vt in templo idoli Remmon aperiret caput & adoraret, hoc est, se in terram prosterneret genuque flecteret non quidem idolo, sed Regi Syriæ. Vnde colliges aliquem propter metum mortis, si non sit scandalum, vt quando ille esset omnibus ignotus, posse in templo vel Mahometi vel hereticorum aperire caput vel flectere genua: dummodo talia faciat, non quidem falso Deo, sed hominibus presentibus: quibus eiusmodi honoris signa, cum de se sint ambigua, possunt de se sine peccato deferri. Quanquam si contingeret talia aliquod signum ad falsum Deum immediate dirigi: quia tunc desineret esse ambiguum, peccatum esset illo vt: Quo modo bene ait Rosella verbo Hereticus n. 4. peccatum esse mortale osculari sepulchrum Mahometi: quandoquidem ea veneratio referri non potest, nisi ad Mahometem.

Quod autem attinet ad signa quarti generis, existimandum est nulli licere ea assumere ob quemcumque mortis metum: illudque esse peccatum grauissimum: quia sicut eodem præcepto affirmatiuo quo imperatur assensus interius veræ fidei, imperatur etiam externa veræ fidei professio: ita eodem præcepto negatiuo, quo prohibetur interius falsa fidei assensus, prohibetur etiam externa falsa fidei professio: quæ intrinsece mala est, vt pote mendacium facti perniciosum, ideoque peccatum grauissimum, tanquam in materia maximi momenti, qualis est veræ fidei commissum.